

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
ARKEOLOJİ BÖLÜMÜ

ARKEOLOJİK KAZI VE ARAŞTIRMALAR TOPLANTISI 18

13-15 MAYIS 2019

13 Mayıs İÜ Edebiyat Fakültesi Kurul Odası
14-15 Mayıs İÜ Fen Fakültesi Cemil Bilsel Konferans Salonu
Balabanağa Mah. Ordu Cad. No:6 Fatih-İstanbul

Düzenleme Kurulu

Doç. Dr. Eylem Özdoğan
Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan Beyazıt
Dr. Öğr. Üyesi Özgür Turak
Araş. Gör. Nihal Köseoğlu
Araş. Gör. Orkun Hamza Kayci
Araş. Gör. Fatih Çongur

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

EDEBİYAT FAKÜLTESİ

ARKEOLOJİK KAZI VE ARAŞTIRMALAR TOPLANTISI – 18

13 – 15 MAYIS 2019

BİLDİRİ ÖZETLERİ

13 Mayıs Edebiyat Fakültesi Kurul Salonu

14 – 15 Mayıs Ord. Prof. Dr. Cemil Bilsel Konferans Salonu

Bildiri Özetleri

Hacılar Büyük Höyük Kazıları ve Onarım Çalışmaları - 2018

Gülsün Umurtak

1

Güvercinkayası 2018

Sevil Gülçur

2

Aşıklı Höyük'te 30 Yıl: 1989-2019

Mihriban Özbaşaran

3

Aksaray İli Sistemik Yüzey Araştırması 2016-2018 Sonuçları

Nurcan Kayacan

4

Tepecik-Çiftlik 2018 Yılı Çalışmaları

Yasin Gökhan Çakan

5

2018 Yılı Niğde Tarihöncesi Yüzey Araştırmaları

Semra Balcı

6

Aşağıpınar 2018

Eylem Özdoğan

7

Manyas Doğu Kesim Tarihöncesi Araştırmaları 2018

Eylem Özdoğan

8

Geleneksel Mimarinin, Modern Sergi Binası olarak yeniden İşlevlendirilmesi: Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi, Zaman Tüneli Sergi Binası

Erge Yurtdaş

9

Kuzeybatı Anadolu'da Neolitik Dönem Geçim Ekonomisinde Hayvanların ve Hayvansal Ürünlerin Yeri

Bahar İzdal Çaydan

11

2018 Yılı Aktopraklık Höyük Kazıları

Necmi Karul

13

İstYA 2018 Çalışmaları: Beykoz I

Emre Güldoğan

14

Tarihöncesinde Çanak Çömleğin Yeniden Kullanımı: Sumaki ve Kerküşti Höyük

Özlem Gümiş

16

Batı Anadolu ve Güneydoğu Avrupa Kentleşme Modellerinin Karşılaştırması

Nihan Naiboğlu

18

Klasik Arkeolojide İknolojik Yaklaşımlar

Bahar Oğuş 20

Doğu Akdeniz’de Bir Dağ Tanrısı: Kassios

Mustafa Hamdi Sayar 21

Roma Pantheonu’nda Dış Etkiler: Eski Yunan Tanrılarının Romalılaşması

Özgür Turak 22

Antik Dönem Heykellerinin Sergilenmesi: Sergileme ve Müzecilik Tarihi Açısından Genel Bir Değerlendirme

Nihal Köseoğlu 23

Daskyleion Kazı Çalışmaları 2018

Sedef Çokay Kepçe 25

İzmir İli Nif Dağı Kazısı - 2018

Müjde Peker 26

Daskyleion’da Bulunan Açık Kaplar

Büşra Atalar Yeter 27

Hitit Kralı I. Hattuşili’nin Yıllıklarına Ait (CTH 4) Akkadça ve Hititçe Nüshaların Karşılaştırmalı Değerlendirmesi ve Metnin Kayıp Eski Hitit Arketipi Üzerine Düşünceler

Metin Oral 28

Hitit Devleti'nde Diplomatik Evlilikler	
<i>İrem Şükran Nogay</i>	29
Hitit Majik Ritüellerinin ve İnkantasyonların İşlevleri	
<i>Fatma Kaynar</i>	30
Boğazköy-Hattusa Kazısı 2018 ve Hitit Başkentinin Topografyası	
<i>Metin Alparslan, Andreas Schachner</i>	31
Politik Bir Eleman Olarak (H)işuwa Bayramı	
<i>Meltem Doğan Alparslan</i>	32
MÖ İkinci Binyılda Tatarlı Höyük'ün Adı	
<i>Tolga Pelvanoğlu</i>	33
Anadolu Hiyeroglif Yazılı Çalışmalar Üzerine Bazı Notlar (2019)	
<i>Hasan Peker</i>	34
Eski Van Şehri, Kalesi ve Höyüğü Kazıları 2018 Yılı Çalışmaları	
<i>Erkan Konyar</i>	35
İÜ Yenikapı Batıkları Projesi 2018 Yılı Çalışmaları	
<i>Ufuk Kocabaş, Işıl Özsait Kocabaş, Namık Kılıç, Evren Türkmenoğlu, Taner Güler, Gökçe Gökay Kılıç, Hakan Kahraman</i>	36

Hacılar Büyük Höyük Kazıları ve Onarım Çalışmaları – 2018

Gülsün Umurtak

Burdur il merkezinin 27 km. kadar güneybatısında yer alan Hacılar Köyü yakınlarındaki Hacılar Büyük Höyük'te (HBH), 2011 yılından bu yana başkanlığımızda sürdürülen kazıların 8. dönem çalışmaları 27 Temmuz - 10 Eylül 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Bu kazı döneminde höyüğün ortalarındaki AB Açması (AB A), Batı Yamaç Açması'nın (BY A) güney ve kuzey uç kesimlerinde ve Kuzey Yamaç Açması'ndaki (KY A) 'İstinat Duvarı' çevresinde çalışılmıştır. Sözü edilen genişleme kazılarının yanı sıra, BYA'nın değişik yerlerinde kapsamlı onarım ve çevre düzenleme çalışması yapılmıştır.

AB Açması olarak isimlendirdiğimiz, höyüğün ortalarındaki 20 X 80 m.'lik alanda höyükteki en erken yerleşme olan İlk Tunç Çağı I'e (İTÇ I) tarihlenen birkaç evreli yerleşmelerin mimarlık kalıntılarının araştırılmasına devam edilmiştir.

BYA'da yapılan çalışmalar, yerleşmenin savunma sisteminin güneybatı ve kuzey uçlarında yoğunlaştırıldı. Kazılar sonunda güneybatı uç'ta 2017 yılında büyük ölçüde kazılmış olan G 18 kazamatının kazılmayan kısmı ile G 19, G 20 ve G 21 kazamatları tümüyle açığa çıkartıldı.

Savunma sisteminin kuzey ucunda, 25 m.'lik kısmı 2017'de kazılmış olan 'İstinat (Dayanak) Duvarı'nın (İD) devamını araştırmak amacıyla, kazı alanı kuzeye doğru genişletildi. Burada İD'nin 5 m. kadar aynı yönde devam edip kesildiği görüldü

2017 kazı döneminde, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanarak, tarafımızdan hayata geçirilen 'Onarım ve Düzenleme Projesi'ne 2018'de devam edildi. Özellikle sur sisteminin korunmasına yönelik olarak yapılan çalışmalarda, Batı Kapısı (BK) ve iki yanındaki G1 ve K1 yapılarında köklü onarım ve koruma çalışmaları gerçekleştirildi.

2018 yılı çalışmaları, bölgenin İTÇ I gibi özellikleri iyi bilinmeyen bir dönemi hakkında mevcut bilgilerimizi bir oranda arttırmıştır. İTÇ I'in mimarlık kalıntıları ve yerleşim dokusu daha önce de belirttiğimiz gibi, alışılmadık ve beklenmedik ölçüde gelişmiş niteliktedir.

Güvercinkayası 2018

Sevil Gülçur

Orta ve Geç Kalkolitik dönemlere tarihlenen Güvercinkayası (kal. C14 M.Ö. 5200 – 4820), diğer adı ile Porsuklukaya, Aksaray İli Gülağaç İlçesi Çatalsu Köyü'nün 1 km batısında, Mamasun Baraj gölü içerisinde, Orta Anadolu'da çalışan arkeologların sık kullandığı bir terimle “Çekirdek Kapadokya Bölgesi'nde” yer almaktadır. 1996 yılından günümüze kadar süre gelen Güvercinkayası projesi kapsamında bilimsel kazıların yanı sıra Çocuk Arkeolojisinden, Bölgede halen kullanılmakta olan sele sepet üretimi vb. Etnoarkeolojik çalışmalara geniş bir çerçevede bilimsel çalışmalar yapılmıştır.

1996 yılında başlayan Güvercinkayası kazılarına halen devam edilmektedir. 2017 yılında yerleşimdeki kazı çalışmaları tamamlanmış, 2018 yılı ile birlikte malzeme ve yayın çalışmalarına ağırlık verilmeye başlanmıştır.

Güvercinkayası Anadolu'da şimdiye kadar bütünüyle kazılan az sayıdaki Orta Kalkolitik dönem yerleşmelerinden biridir. Burası Anadolu'da kentleşme öncesi süreci anlamamıza katkı sunarken diğer yandan son tabakasıyla güney Mezopotamya etkilerinin Anadolu içlerine kadar geldiğini göstermektedir.

Aşıklı Höyük'te 30 Yıl: 1989-2019

Mihriban Özbaşaran

1989 yılında Mamasın (Aksaray ili) baraj sularının yükseltilecek olması nedeniyle kurtarma kazısı niteliğinde başlayan Aşıklı Höyük kazıları, 2019 yılında 30 yılını doldurmaktadır. 1989'da o zamanki Prehistorya Anabilim Dalı başkanı Prof. Dr. Ufuk Esin'in başkanlığında, Anabilim Dalı öğretim üyelerinin büyük bir kısmı ile öğrencilerden oluşan bir ekiple başlayan çalışmalar, 2000'li yıllarda höyüğün su altında kalma tehdidi ortadan kalkınca farklı bir metodoloji ile araştırılmaya başlamıştır. 2006 yılı sonrasında Mihriban Özbaşaran başkanlığında başlayan ikinci dönem çalışmalarla birlikte 30 yılı bulan araştırmaların sonuçları, insanlık tarihindeki önemli toplumsal ve ekonomik dönüşümlerden biri olan neolitikleşme süreci ile ilgili Aşıklı'nın özel ve özgün bir örnek oluşturduğunu ortaya koyar. Aşıklı kronolojik olarak, bugün dünyaca ünlenmiş Göbeklitepe'de araştırılmakta olan avcı-toplayıcı yaşam biçimi ile yine bir başka dünyaca ünlü merkez olan yerleşik ve üretici yaşam biçimini temsil eden Çatalhöyük arasında yer alır. Aşıklı'nın bu ara konumu, kesintisiz 1000 yıllık yerleşme tarihi süresince iki farklı yaşam biçimini bir arada görmemizi sağlayan veriler sunar. Diğer bir deyişle göçer avcı-toplayıcı grupların yerleşik yaşam kararı alarak, üretime başladıkları ve sonrasında çiftçi toplum niteliği kazandıkları oluşum sürecinin tüm aşamalarıyla izlendiği, ortaya çıkarıldığı ve belgelendiği yerdir Aşıklı. Geçiş topluluğu niteliğindeki topluluk, avcı-toplayıcı geleneğini kaybetmemiş ancak hayvan evcilleştirme ve tarım toplumu olma yolunda yürümektedir.

Radyokarbon tarihlerine göre günümüzden 11 bin yıl öncesinden (MÖ 9.bin yılın ortaları) başlayarak 10 bin yıl öncesine (MÖ 8.bin yıl ortaları) kadar kesintisiz devam eden yerleşme tarihinde, Aşıklı topluluğunun en erken evreden itibaren koyun ve keçileri, özellikle yavrularını yerleşme içinde, evlerinin yakınında tutarak beslemeye başladıkları, küçük ölçekli de olsa tarım faaliyetlerine giriştikleri anlaşılmaktadır. Yerleşme terk edilmeden son birkaç yüzyıl içerisinde ise artık koyun ve keçinin evcil aşamaya ulaştığı, arpa ve buğday gibi tahılların yetiştirildiği ancak beslenmede avcılığın ve yabani bitki, yemiş, meyve toplayıcılığının hiçbir zaman önemini yitirmediği görülür. Teknolojik açıdan kemik ve yontma taş alet işçiliğinde, kerpiç ve sıva yapımında zaman içinde gelişmeler ve dönüşümler izlenir. Toplumsal açıdan ise ortak bir geçmiş üzerinden toplumsal kimlik oluşturma çabaları, diğer gruplarla etkileşimde zaman içinde değişen toplumsal davranışlar, toplum yapısında kolektif yapıdan bireyselliğe doğru izlenen dönüşüm, yaklaşık bin yıllık neolitikleşme sürecinde aşama aşama izlenen gelişmelerdir.

Aksaray İli Sistematiik Yüzey Araştırması 2016-2018 Sonuçları

Nurcan Kayacan

Tarihöncesinin önemli sorunsallarından birini oluşturan yerleşikliğe geçiş sürecini anlamaya yönelik 2016 yılında başlamış “Aksaray İli, Melendiz Nehri ve Kolları, Sistematiik Yüzey Araştırması”, üç yıllık araştırmanın ardından önemli sonuçlar vermiştir. Kapadokya'nın batı kesiminde ilk köy yerleşmelerini temsil eden Aşıklı Höyük, bölgenin kazılarak veri elde edilmiş tek arkeolojik merkezidir. 2010 yılından itibaren höyükte gerçekleştirilen çalışmalar yerleşmenin MÖ 9. bin yılın ortalarına tarihlenen en erken tabakalarına odaklanmıştır. Aşıklı Höyük'ün söz konusu tabakalarından gelen veriler, bölgede yerleşik hayatın nasıl başladığına ilişkin önemli veriler sağlamış ve yaşanan deneyimlerin bu bölgede nasıl bir dönüşümle yerleşik hayata evrildiğini sorgulamaya yönlendirmiştir. Yüzey araştırmasının konusunu oluşturan bu dönüşüm süreci Aşıklı Höyük, çağdaşı ve öncesine tarihlenen arkeolojik buluntular ile beraber, bütüncül olarak ele alınarak daha sağlıklı şekilde değerlendirilebilir.

Sunum, üç yılda Aksaray ilinin Melendiz Nehri ve kollarının etki alanlarında gerçekleştirilmiş sistematiik yüzey araştırmasının verilerini kapsamakta ve bütüncül bir bakış açısıyla MÖ 9. bin yıl ve öncesindeki yaşama ilişkin elde edilen sonuçları değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Tepecik-Çiftlik 2018 Yılı Çalışmaları

Yasin Gökhan Çakan

Orta Anadolu'da uzun yıllardır gerçekleştirilen çalışmalar, bölgenin tarihöncesi kronolojisinin ve tarihöncesi kültürlerinin anlaşılmasına yönelik önemli bilgiler edinilmesini sağlamıştır. Buna katkı sağlayan araştırmalardan biri de 2000 yılından bu yana Tepecik-Çiftlik höyüğünde sürdürülmektedir.

Tepecik-Çiftlik'te bugüne kadar yapılan kazı çalışmalarında yaklaşık olarak MÖ 7000-5800 yılları arasına tarihlenen ve Çanak Çömlekli Neolitik Dönem başlarından İlk Kalkolitik Dönem sonlarına kadar kesintisiz iskânın olduğunu gösteren on dört tabaka tespit edilmiştir. Bunlardan 2-3 ve 4. tabakalar mimari ve yerleşim düzenlerinin anlaşılmasını sağlayacak genişlikte bir alanda araştırılmıştır; bu tabakalar boyunca yerleşim yerlerinde yaşayan topluluğun geçirdiği değişim diğer tabakalara oranla daha iyi anlaşılmıştır. Nispeten daha dar alanlarda ortaya çıkartılan ve MÖ 6800-6600 yılları arasına tarihlenen 5 ve 6. tabakada ise höyüğün bu kesiminin açık alan olarak kullanıldığına işaret eden bulgulara rastlanmıştır. 7-14. tabakalar ise çok dar bir alanda, sadece derin açmada tespit edilebilmiş ve höyüğün bu evreleriyle ilgili şimdilik oldukça kısıtlı bilgilere ulaşılabilmektedir.

2018 yılında yürütülen çalışmalar 5 ve 6. tabakadaki açık alanların bulunduğu kesimde yoğunlaştırılmış, alanların kullanım süreçleriyle ilgili yeni verilere ulaşılmıştır. Söz konusu alanda önceki yıllarda tespit edilen farklı tip ve özellikteki mezarlar, Tepecik-Çiftlik topluluğunun ölü gömme geleneklerini anlamamız bakımından önemli bulgular sunmuştur. Açık alanın farklı yerleşim tabakalarında benzer amaçla, mezarlık alanı olarak kullanılmış olduğunun tespiti 2018 yılı çalışmalarının önemli sonuçlarından biridir.

2018 Yılı Niğde Tarihöncesi Yüzey Araştırmaları

Semra Balcı

Orta Anadolu Bölgesi'nde, Niğde il merkezi sınırları içinde, Göllüdağ ve Melendiz Dağları'nın doğu yamaçları dışında kalan alanda, 2014 yılı itibariyle sistematik arkeolojik yüzey araştırması yapılmaya başlanmıştır. 2018 yılı çalışmaları Niğde il merkezinin kuzeydoğusundaki Yeşilova, Uluğaç, Değirmenli, Yarhisar, Elmalı, Kızılören ve İçmeli kasabalarının bulunduğu alanda yoğunlaştırılmıştır. 2018 yılı çalışmaları sırasında söz konusu alanda, özellikle vadi ve su kaynaklarına yakın noktalar ile İçmeli kasabasının bulunduğu kesimde, Kocaçay Deresi'nin açmış olduğu kuzey-güney uzantılı vadi ve çevresinde bölgenin Doğu Akdeniz bağlantılarıyla ilgili önemli ipuçları veren buluntu yerleri tespit edilmiştir. Çalışmalar sonucunda toplam 12 buluntu yeri tespit edilmiş, 50.8 km yol yürünerek kat edilmiştir. Yoğun buluntuya rastlanan alanlar kısa süre ile yerleşilmiş kamp yerleri izlenimi vermektedir. Bunların içerisinde Değirmenli Kasabası'nın yaklaşık 1,5 km kuzeyindeki Ören Yeri mevki (Nita-74) ve İçmeli köyünün güneyinde yer alan Ahmetçili Deresi (Nita-81) bu sezonun önemli bilgi veren iki alanıdır.

Aşağı Pınar 2018

Eylem Özdoğan

Doğu Trakya'da besin üretimine dayalı köy yaşantısının başlangıç ve gelişim sürecinin kesintisiz bir şekilde izlenebildiği Aşağı Pınar, MÖ 6200-4900 yılları arasına tarihlenmektedir. Bu süreç Anadolu kronolojisinde Son Neolitik-Orta Kalkolitik dönem Balkan kronolojisinde ise İlk-Orta/Son Neolitik dönem olarak adlandırılmaktadır. Aşağı Pınar bölgenin çok az bilinen tarihöncesi dönemini anlamak ve Anadolu ile Balkanlar arasındaki etkileşimin somut kanıtlarını ortaya koymak amacıyla İstanbul Üniversitesi ve Alman Arkeoloji Enstitüleri'nin ortak projesi olarak 1993 yılında başlamıştır.

Kırklareli kent merkezinin hemen güneyinde bulunan yerleşim, Istranca Dağları'ndan Ergene Havzası'na doğru alçalan ve dağ ortamından ova ortamına geçiş niteliği taşıyan bir coğrafyada, tatlı su kaynaklarına yakın, değişik hammadde ve besin kaynaklarına ulaşmanın mümkün olduğu bir doğal çevre ortamında yer almaktadır. İçinde bulunduğu topografyadan ayırt edilmesi güç, yassı ve yayvan bir görünüme sahip olan höyük, bin yıllık bir süreci dokuz tabaka halinde yansıtmaktadır. Höyükte ayrıca tabakalanmış bu dolguları bozan İlk Demir Çağı'na ait bir kutsal alan ve adak çukurlarıyla, yine aynı döneme tarihlenen çok sayıda çöp çukuru ve tümüyle tahrip olduğundan yalnızca iz olarak saptanan MÖ 5. yüzyıla ait bir tümülüsün izlerine de rastlanmıştır.

Son yıllarda höyükteki araştırmaların ağırlığı buradaki ilk yerleşim katları üzerine yoğunlaşmaktadır. 2018 yılında bu döneme tarihlenen hendekler üzerinde çalışılmıştır.

Manyas Doğu Kesim Tarihöncesi Araştırmaları 2018

Eylem Özdoğan

Marmara Denizi'nin güneyinde Manyas Gölü'nün doğu kıyısından Bursa il sınırına kadar olan bir alanda 2017 yılında başlayan yüzey araştırması projesi kapsamında, 2018 yılında gerçekleşen çalışmalar değerlendirilmektedir.

Genel olarak Neolitik Dönem buluntu yerlerinin tespit edilerek bölgenin Neolitikleşme süreci bağlamında değerlendirilmesine odaklanan projenin ilk yılında, 1979 yılında bulunan ve Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e tarihlenen Musluçuşme yerleşiminin yeniden belgelenerek çevresi taranmış, 2018 yılında ise yeni bir buluntu yeri saptanarak Orta Paleolitik Döneme tarihlendiği anlaşılmıştır. Kuzeybatı Anadolu'da daha önceki yıllarda gerçekleşen yüzey araştırmalarında Orta Paleolitik buluntu yerleriyle karşılaşılmışsa da araştırmamız kapsamında tespit edilen, Çakmaktepe adındaki buluntu yerinde toplanan malzeme hem niteliği hem de yoğunluğu bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır. Sunumda ağırlıklı olarak Çakmaktepe ve buradan gelen malzeme üzerinde durulacaktır.

Geleneksel Mimarinin, Modern Sergi Binası olarak yeniden İşlevlendirilmesi:

Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi-Zaman Tüneli Sergi Binası

Erge Yurtdaş

“Geleneksel Mimarinin, Modern Sergi Binası olarak yeniden İşlevlendirilmesi: Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi-Zaman Tüneli Sergi Binası Örneği” başlıklı araştırmanın amacı Aşağı Pınar Höyüğü sınırları içinde kurulmuş açık hava müzesinin birimlerinden olan Zaman Tüneli binasının sergi binasına dönüştürülmesidir. Trakya bölgesinin geleneksel mimarisine örnek oluşturan Zaman Tüneli binası bu kapsamda geleneksel yöntemler kullanılarak yeniden inşa edilmiştir. Çalışmanın ana odağı ise geleneksel mimariye örnek oluşturan Zaman Tüneli binası içinde hazırlanan Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisinin iç tasarımı ve sergileme modelinin oluşturulmasıdır.

Açık Hava Köy Müzeleri ilk başta İskandinav ülkelerinde, toplumların milli duygularla etnik kimliklerini öne çıkarma kaygısı sonucunda ortaya çıkmış, tarihsel ve kültürel değerlerin ziyaretçiye aktarılmasını hedefleyen bir kurgudur. 19. yüzyılda gelişmeye başlayan bu müzeler, ilk başlarda halk kültürü, köy kültürleri ve kırsal yerleşmeleri topluma aktarmayı amaçlarken daha sonra tarihöncesi döneme ait kalıntıları, antik kentleri, doğal çevre alanlarını da içine alarak daha geniş kitlelere hitap etmeye başlamıştır. Kültürlerin kendi doğal çevresinde sergilenmesi temeline oturtulmuş açık hava müzesi fikri, kültürel mirasın benliğinden koparılmadan sergilenmesini hedeflemektedir. İlk açık hava müzesinin nerede ve ne zaman kurulduğu hep tartışma konusu olsa da 1882 yılında Norveç Kralı II. Oskar'ın arazisindeki çiftlik binasını yeniden inşa edip ziyarete açması bu alanda gösterilecek ilk çalışmadır. Bunun ardından Arthur Hazelius'un, 1891 yılında İsveç-Stockholm'de kurduğu Skansen, resmi olarak ilk açık hava köy müzesi ünvanını almıştır. Hazelius'un İskandinav ülkelerinde gerçekleştirdiği bu çalışma başta Avrupa olmak üzere tüm dünyaya öncülük etmiştir. Türkiye'de ise Hamit Zübeyr Koşay'ın 1950 yılında, tarım ve tarımsal faaliyetleri konu alacak açık hava köy müzesi fikri ortaya atılmış fakat gerçekleştirilememiştir. Uzun yıllar sonra 1997 yılında Mehmet Özdoğan'ın çalışmalarına başladığı Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi hem arkeolojik hem de yerel köy yaşantısını sergilemeyi hedefleyen ilk örneklerdendir.

Araştırma kapsamında incelenen Zaman Tüneli sergi binası, Aşağı Pınar Açık Hava Müzesi içinde inşa edilmiş ve Trakya Bölgesi geleneksel mimarisini temsil etmektedir. Sergi binası işlevlendirilirken benzer alanlardaki uygulamalar göz önünde bulundurularak çeşitli örneklerden esinlenilmiştir. Araştırmanın ana odağını oluşturan sergileme modelinin

hazırlanması için Doğu Trakya ve Kırklareli kenti detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Bu kapsamda, Jeolojik devirlerden, İnsan'ın ortaya çıkışına ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar geçen yaklaşık 250 milyon yıllık süreç ele alınmıştır. Doğu Trakya ve Kırklareli kentinde bu dönemleri temsil eden örnekler belirlenmiş ve sergi materyali olarak kullanılmıştır. Belirlenen bu örneklerin nasıl sergileneceği değerlendirilerek serginin iç tasarımı oluşturulmuştur. Bu çalışmayla, uzun bir tarihsel süreç tek çatı altına toplanarak Geçmişten Günümüze Kırklareli'nin Öyküsü Sergisi'nin uygulanabilirliği test edilmiştir.

Kuzeybatı Anadolu’da Neolitik Dönem Geçim Ekonomisinde Hayvanların ve Hayvansal Ürünlerin Yeri

Bahar İzdal Çaydan

Kuzeybatı Anadolu’da Neolitik Dönem’e tarihlendirilen yerleşmelerin geçim ekonomisinde, evcil hayvanların yeri ve ikincil ürün kullanımları ile Aktopraklık Höyük’te İlk Kalkolitik Dönem’e tarihlendirilen Dal Örgü Mimari Tabakası’na ait hayvan kalıntılarının incelenmesi, çalışmanın esasını oluşturmaktadır.

Arkeozoolojik çalışmalar koyun, keçi, sığır ve domuzun evcilleştirilmesine ilişkin en erken/eski verilerin M.Ö. 9. binyılda Yakındoğu’da olduğunu, olasılıkla bağımsız bir sürecin M.Ö. 8. binyılda Orta Anadolu’da yaşandığını göstermektedir. Akdeniz, Ege ve Kuzeybatı Anadolu’da ise evcil hayvanlara ilişkin en erken/eski kalıntılara M.Ö. 7. binyılın ortalarında rastlanmaktadır. İnsan ile hayvan arasındaki ilişkinin “gelişmiş” bir aşaması olarak kabul edilen evcilleştirme, hayvanların kontrol altında tutulması ile başlayıp, besicilik ve ikincil ürün elde etme ile devam eden bir süreci ifade eder. Tarihöncesi toplulukların geçim ekonomisinde, hayvanların evcilleştirilmesi ve ikincil ürün kullanımı ile ilgili veriler, disiplinler arası çalışmalar sonucunda elde edilmektedir. Hayvanlara ait kalıntıların yerleşmelerde beslenme, korunma, inanç ya da herhangi bir ritüelin, sağlıkla ilgili bir uygulamanın veya insana farklı amaçlarla fayda sağladığı için mi bulunduğu gibi çok geniş bir yelpazede ele alınabilecek sorulara arkeozooloji, arkeometrik yöntemler, etnozooloji gibi alanlardan faydalanarak hayvanların, toplumların sosyal hayatında ve geçim ekonomisindeki yeri anlaşılmaya çalışılır. Kuzeybatı Anadolu’da bulunan ve çalışma kapsamında incelediğimiz Neolitik ve Kalkolitik Dönem’e tarihlendirilen Fikirtepe, Pendik, Yenikapı, Yarımburgaz, Ilıpınar, Menteşe, Barcın ve Hoca Çeşme yerleşmelerinde yapılan arkeozooloji ve arkeometri çalışmaları, Neolitik Dönem’de bu yerleşmelerde evcil ya da evcilleştirmenin erken aşamalarında hayvanların bulunduğunu, süt ürünlerinin tüketildiğini göstermektedir.

Çalışmamızın malzeme grubunu oluşturan ve İlk Kalkolitik Dönem’e tarihlendirilen Dal Örgü Mimari Tabakası hayvan kalıntıları, Arkeozooloji çalışmalarında kullanılan yöntemlerden biri olan NISP hesaplama yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu sonuca göre çalışılan kemiklerin %55’i koyun-keçi, %34’ü sığır, %5’i domuz, %3’ü karaca ve ala geyik olarak tanımlanmıştır. Aktopraklık Höyük’te Kalkolitik Dönem’in başlangıcında evcilleştirme sürecinin önceki, Neolitik Dönem’de tamamlanmış olduğunu ve geçim ekonomisinde et

ihtiyacının büyük kısmının evcil hayvanlardan elde edildiğini göstermektedir. Avcılığın da devam ettiği ancak önceki dönemlere göre azaldığı anlaşılmıştır.

Kuzeybatı Anadolu'da disiplinler arası çok sayıda alışmanın ortak sonuçları arasında bölgede Neolitik Dönem öğelerinin ortaya çıkışından önce, Mezolitik Dönem'de yaşayan toplulukların olduğunu; M.Ö. 7. binyılın ortalarından itibaren benzerlerini Anadolu'nun farklı kültür bölgelerinden bildiğimiz çiftçi topluluklara ait yeni öğelerin görülmeye başladığını kanıtlamaktadır. Bu sonuçlar arasında evcil hayvanların da bu dönemde ortaya çıktığı, başka bir deyişle bölgede ilk kez görülen çiftçi toplulukların geçim ekonomisinde evcil hayvanların önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koydu.

2018 Yılı Aktopraklık Höyük Kazıları

Necmi Karul

Bursa – Aktopraklık Höyük'te 2018 yılında gerçekleştirilen arazi çalışmaları B alanında Kalkolitik Dönem dolgularında yaklaşık 800 m²'lik bir alanda sürdürüldü. Çalışmalarda İlk Kalkolitik Dönemin farklı evrelerine yapı kalıntıları ve açık alanlarda ocak, işlik yeri gibi avlu özelliği taşıyan birimler açığa çıkarıldı. Ayrıca anakaya inilen kesimlerle İlk Kalkolitik Dönemin tabakalanması büyük ölçüde netleştirildi. Arkeolojik kazıların yanı sıra Arkeopark düzenleme ve Arkeoloji Okulu atölyelerine de devam edildi. Bu kapsamda Neolitik köy canlandırmalarında çatılar yenilendi. Aktopraklık Arkeoloji Atöyeleri adıyla 5 günlük atölye çalışması ise yine Türkiye'nin farklı üniversitelerinden 50 kadar öğrenci ve çok sayıda uzmanın katılımıyla gerçekleştirildi.

İstYA 2018 Çalışmaları: Beykoz I

Emre Güldoğan

2013 yılında TC Kültür ve Turizm Bakanlığı izni ile ilk araştırma sezonuna başlayan ve İstanbul'un Avrupa yakasında 5 (Silivri, Çatalca, Büyükçekmece, Beylikdüzü, Gaziosmanpaşa, Sarıyer), Anadolu yakasında ise 9 (Kartal, Pendik, Maltepe, Çekmeköy, Sultanbeyli, Sancaktepe, Tuzla, Şile, Beykoz) ilçeyi kapsayan İstanbul İli Yüzey Araştırmaları (İstYA) Projesi'nin altıncı araştırma sezonu olan 2018 yılı çalışmaları, Anadolu yakasındaki Beykoz ilçesinde yapılmıştır.

Beykoz ilçesinde gerçekleştirilen ilk çalışmalar sonucunda bulunan arkeolojik-tarihsel buluntuların çeşitliliği ve ortaya koydukları ilk sonuçlar bu oldukça önemlidir. Daha önce arkeolojik açıdan herhangi bir araştırma kaydının yapılmadığı bölgede yapılan bu ilk çalışma gerek ilk sonuçlarıyla gerekse önümüzdeki yıl içerisinde ortaya çıkması beklenen muhtemel sonuçlarıyla bilim dünyası tarafından ilgiyle takip edilecek özellikler göstermektedir.

Beykoz ilçesinin kıyı şeridi dahil yüzölçümü 312 km².dir. İlçe sınırları içerisinde 45 mahalle bulunmaktadır. Bu mahallerden Göllü, Bozhane, Kılıçlı, Riva, Alibahadır, Öğümce, İshaklı, Cumhuriyet, 2018 araştırmalarımız sırasında ziyaret edilmiştir.

İlk sonuçlar, tarihöncesi dönemlerden başlayarak Osmanlı Dönemi sonuna kadar kesintisiz olarak bölgenin iskan edildiği ve özellikle Bizans ve Osmanlı Dönemlerinde birçok taşınmaz arkeolojik-tarihsel eserin ilçe sınırlarında yer aldığı görülmektedir. Yine tarafımızca yapılan araştırmalar sırasında elde edilen özellikle Paleolitik Dönem'e tarihlenen yontmataş buluntular ile ilgili sonuçlarımızda bölgenin yukarıda sözü edilen kronolojik geçmişinin zenginliğini göstermesi açısından önemlidir.

İstanbul İli Yüzey Araştırmaları (İstYA) Projesi olarak 2013 yılından itibaren sürdürdüğümüz araştırmalarımızda, stratejik olarak uyguladığımız ve Arazi Çalışmaları, CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri Çalışmaları) ve Sözlü Tarih Çalışmaları olarak adlandırdığımız üç ana uygulama alanını içeren çalışmalarımızı 2018 yılında da gerçekleştirdik. Yapılan araştırmalar sonucunda 15 adet eser envanterlik olarak İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilmiştir. Bu eserlerden 5'i açağı taşı, 2'si vurgu taşı, 1 çekiç taşı, 1 el taşı, 1 sapan taşı, 1 cam nesne, 2 üzeri çizili taş nesne, 1 kırık olası hayvan figürünü ve 1 adet insan yüzü biçimli taş nesnedir. Özellikle 2 üzeri çizili taş nesne, 1 kırık olası hayvan figürünü ve 1 insan yüzü biçimli taş nesne buluntuları taşınabilir kaya sanatı örnekleri olmaları sebebiyle önemlidir. Buldukları diğer malzemelerle

ilişkileri göz önüne alındığında benzerlerine dünyanın farklı yerlerinde özellikle Paleolitik Dönem sonlarında rastlanılan bu buluntuların İstanbul ve çevresi için grup halinde bulunan ilk örnekler olması sebebiyle dikkat çekici olduklarını söylemek mümkündür.

Özellikle Riva'da gerçekleştirdiğimiz araştırmalar sadece İstanbul kültür tarihi açısından değil aynı zamanda ülke arkeolojisi açısından da önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Riva ve çevresinde yapılan araştırmalarımızın ilk sonuçları arasında özellikle yontmataş endüstrisi açısından gerek bölgede gerekse İstanbul genelinde daha önceden çok da bilinmeyen oldukça zengin bir buluntu çeşitliliğiyle karşılaşılması olmuştur. Buluntuların dönemsel olarak değerlendirilmesi yapıldığında Alt Paleolitik ve Orta Paleolitik dönem buluntularının en sık karşılaşılan örnekleri meydana getirdikleri görülmektedir. Ayrıca Üst Paleolitik ve Mezolitik dönem buluntuları da azımsanmayacak oranda ele geçmiştir. Bunların dışında Neolitik döneme tarihlenen çok sayıda yontmataş buluntu tespit edilmiştir. Buluntuların çeşitlerine bakıldığında yontmataş buluntulardan satır ve kıyııcı satırlar, yontuk çakıllar, yongalar, dilgiler, çekirdekler, kazıyıcılar, uçlar; sürtmetaş buluntulardan vurgu, el, açkı ve sapan taşı örnekleri sayılabilir. Çanak çömlek örnekleri arasında bezemeli, sırlı parçalar ile ağız, dip, kulp, gövde parçaları yoğun olarak tespit edilmiştir.

2018 yılı İstYA Beykoz çalışmaları ortaya koyduğu sonuçları itibariyle arkeolojik potansiyel olarak bölgenin önemini göstermektedir. 2019 yılında devam edilmesi planlanan çalışmalarla bölgenin arkeolojik-tarihsel süreç içerisindeki yerinin daha iyi anlaşılması en önemli amaçlarımız arasında yer almaktadır.

Tarihöncesinde Çanak Çömleğin Yeniden Kullanımı: Sumaki ve Kerküşti Höyük

Özlem Gümüş

İnsanlık varoluşundan itibaren doğayla yoğun bir bağ içinde olmuş ve onu amaçları doğrultusunda kullanmaya başlamıştır. Yerleşik yaşam ve hız kazanan doğayı tüketme hali, günümüzde nitelik değiştirmiş, türler ve ekosistemler üzerindeki baskı kitlesel hale gelmiştir. Özellikle 20.yüzyılda, hammadde ihtiyacına yönelik kaygılar, çevrenin korunması ve kaynakların sürekliliği gibi nedenlerle kurulmaya başlanan yeniden kullanım sistemleri; günümüzde devletlerin ekonomik, politik çıkarlarına, popüler kültüre ve tüketim döngüsünü yeniden üretmeye yardımcı çevresel bir hareket niteliği de kazanmıştır.

Yeniden kullanım, günümüz için oldukça karmaşık bir kavram olmasına rağmen günümüz için olduğu kadar tarihöncesi topluluklar için de evrensel bir olgudur. Arkeolojik çalışmalarda taş, kemik, çanak çömlek, maden gibi birçok malzemenin bir veya birden fazla kez çeşitli biçimlerde yeniden kullanıldığı tespit edilmektedir. Nesnelere veya çeşitli malzemeleri onarmak, tekrar kullanmak, geri dönüştürmek birey ya da toplulukların sembolik dünyalarının yanı sıra teknolojik, ekonomik, sosyal ve siyasi dünyalarını yansıtan davranış biçimleridir. Tarihöncesinde yeniden kullanım motivasyonları düşünüldüğünde; hammadde ve kaynaklara erişim, insanın doğadan maksimum oranda faydalanma güdüsü, ekonomik strateji, topluluklardaki yüksek ya da düşük hareketlilik veya çeşitli sembolik nedenler akla gelebilir.

Çanak çömlek yeniden kullanımı en yoğun olarak tespit edilen buluntu gruplarından biridir. Çalışmamızda Sumaki Höyük ve Kerküşti Höyük'te bulunan geri dönüştürülmüş çanak parçaları incelenmiş ve Kerküşti Höyük'te tipolojik çeşitliliğin daha fazla olduğu görülmüştür. Neolitik Dönem'in erken evrelerini yansıtan Sumaki Höyük ve karmaşıklaşmış sosyal yaşamıyla Halaf Kültürü'nü yansıtan Kerküşti Höyük düşünüldüğünde, Kerküşti Höyük'te gündelik yaşam aktivitelerinin arttığı ve çeşitlendiği varsayılabilir. Paralel olarak işlenmiş çanak parçalarının kullanım alanları da olasılıkla artmış ve çeşitlenmiştir. Sadece kültürel farklılıklar değil, teknolojiye de farklı dönemlere tarihlenen her iki yerleşmede işlenmiş çanakların kullanımına yönelik ayrımlar ortaya çıkarmıştır.

Yeniden kullanım kavramı, dönemlere ve topluluklara göre farklı davranış biçimleri ya da aşamaları içerse de tüm zamanlar için evrensel olduğu kesindir, insanın doğayı kendi amaçları ve istekleri doğrultusunda kullanabileceğini fark etmesiyle başlamış ve yaygınlaşmıştır. Taş, kemik, çanak gibi malzemelerin farklı biçimlerde yeniden kullanımı günümüzde çeşitlenerek devam etmektedir. Farklı kültürlerde farklı biçimlerde oluşturulan

yeniden kullanım davranışı, yalnızca sosyal yapıdan değil, teknolojik gelişmelerden de etkilenecek dönüşmekte ve değişmektedir. Bu açıdan tarihöncesi toplulukların gündelik hayatlarını, sosyal ve ekonomik dünyalarını anlamakta önemli bir konu olarak ilgiyi hak etmektedir.

Batı Anadolu ve Güneydoğu Avrupa Kentleşme Modellerinin Karşılaştırması

Nihan Naiboğlu

MÖ 3. binyıl, Orta Asya'dan Avrupa içlerine kadar uzanan çok geniş bir coğrafyadaki toplulukların, birbirleriyle iletişim içerisinde oldukları bir dönemdir. Doğuda Mezopotamya, Mısır ve Harappa kent uygarlıklarının yükselişe geçtiği bu dönemde, batı yönünde de bir takım değişimlerin yaşandığı görülür. Çalışmanın amacı, iletişim ağlarının batı uzantılarını oluşturan Batı Anadolu, Ege adaları ve Balkanlar'da MÖ 3. binyıl süresince yaşanan gelişmeleri tanımlamak ve bu sürecin nerelerde kentleşmeye yol açtığını sorgulayarak, bölgeler arası bir kıyaslama yapmaktır.

Batı Anadolu ve Ege adalarında, M.Ö. 3. binyılın ortalarına varıncaya kadar, toplumsal sınıflaşmayı gösterebilecek bir bulguyla karşılaşılmaz. MÖ 3. binyılın ikinci yarısı ise bölgenin geçmiş dönemlerinden kesin bir şekilde ayrılmaktadır. Uzak mesafe ticareti bu dönemde zirveye ulaşmıştır. Batı Anadolu ve Ege'de kentleşmenin başlaması da bu tarihlere denk gelir. "Büyük Kervan Yolu" ve "Anadolu Ticaret Ağı" adlarıyla anılan ve Kilikya'dan Ege'ye ve hatta Trakya'ya kadar uzanan düzenli kervan yollarıyla çağdaş olarak, oldukça kısa sayılabilecek bir süre içerisinde kent özellikleri gösteren yerleşim düzenlerinin geliştiği görülür.

Mezopotamya ve Levant'taki çağdaşlarıyla karşılaştırıldığında son derece basit görünümlü olsa da, Batı Anadolu ve Ege adalarındaki yerleşimler kendi ölçütlerinde anıtsal sayılabilecek sur duvarlarıyla çevrelenmiş, yönetici sınıfa işaret eden kamusal yapılar inşa edilmiş, uzmanlık alanları belirginleşmiş ve toplumsal sınıflaşma, birçok maddi kültür ögesini etkilemeye başlamıştır. Yerleşim düzenlerinin Yakın Doğu kentleriyle benzeşmeyip özgün bir görünüm sergilemesi, bölgeler arası etkileşimin kapsamını ve yöntemlerini sorgulattır niteliktedir.

Öte yandan, Yakın Doğu yönetim sisteminin bölgeye uyarlanmakta olduğunu gösteren bulgular vardır. Batı Anadolu'da ve Ege adalarında, Yakın Doğu ile ortak ölçü birimleri benimsenmiş, mühürler kullanılmaya başlamış ve özellikle Batı Anadolu'da, çömlekçi çarkı aracılığıyla bazı malların seri üretimine geçilmiştir. Hem Batı Anadolu hem de Ege adalarında, yüzeysel beğenilerin ötesinde, köklü bir değişim yaşanmaktadır.

Bununla birlikte, karşılıklı etkileşimin sonucunda beğenilerde de bazı değişiklikler olmuştur. Dönemin, Ege'den Orta Asya'ya ve Hindistan'a kadar en geniş yayılım gösteren nesnelere, süs eşyaları ve egzotik taşlar gibi statü göstergeleri olduğu anlaşılmaktadır. Ege

ve Anadolu'da ticareti yapılan mallar da aynı biçimde yaşamsal bir gereksinimi tanımlamayan, tümüyle statü eşyalarıymış gibi görünen mallardır. Kendini halkın geri kalanından üstün göstermeye ve prestijini arttırmaya çalışan bir seçkin sınıf söz konusudur.

Batı Anadolu ve Ege kent modelinin Balkanlar yönündeki yansımaları Trakya'da son bulur. Trakya'nın batı kesimlerine yalnızca içki kapları, süs eşyaları ve silahlar gibi, statüye yönelik bazı mallar aktarılmış, ancak yerleşim düzenlerinde kentleşmeye yönelik bir yeniliğe gidilmemiştir.

Daha batıya ve kuzeye gidildikçe Batı Anadolu ve Ege geleneği etkisini kaybeder. Makedonya ile Balkan Dağları'nın kuzey kesimleri ise artık Anadolu ve Ege'den tümüyle farklı bölgelerdir. Bu bölgelerde M.Ö. 3. binyıl süresince kentleşmeyi düşündürecek herhangi bir gelişme yaşanmamıştır. Yaşam tarzı basittir ve arkeolojik veriye yansıdığı kadarıyla, eşitlikçi görünümüldür. Buna rağmen, Anadolu ve Ege'yle eşzamanlı olarak bu bölgede de bazı içki kaplarının ve madenî eserlerin yaygınlaşmış oluşu, dolaylı yoldan da olsa, Anadolu ve Ege'nin seçkin sınıf ideolojisinden etkilenilmiş olabileceğini düşündürür.

Bu çalışmayla amaçlanan, Batı Anadolu, Ege adaları ve Balkanlar'daki yerleşimlerin kent tanımına uygunluğunu sorgulamak üzere, mimari, sınıf ayrımı, iş bölümü, ürün denetimi ve ticari ilişkileri temel alan, ölçülebilir verileri belirlemek ve kentleşme ölçütlerinin batı yönündeki yayılım alanlarını gözlemlemektir.

Klasik Arkeolojide İkhnolojik Yaklaşımlar

Bahar Oğuş

Kazılarda ortaya çıkarttığımız, bununla birlikte kenarda kalmış, dikkat çekmemiş nesnelere de bize çok fazla bilgi verebilir. Bu düşünceden yola çıkarak hazırlanan “Klasik Arkeolojide İkhnolojik Yaklaşımlar” adlı yüksek lisans tezinde, üzerinde “iz” bulunan pişmiş toprak yapı malzemeleri ele alınmıştır.

Aizanoi ve Perge buluntuları üzerinden ilerleyen çalışmada, farklı arkeolojik yaklaşımlar bir arada kullanılmıştır. Nesnenin işlem zinciri araştırılmış, üzerindeki çevresel izler “iz arkeolojisi” olarak da özetleyebileceğimiz ikhnoarkeoloji bakış açısıyla irdelenmiş, oluşum süreçleri belirlenmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bilgi ise nesnenin üretildiği dönemdeki çevresel / ekonomik koşullar ve bireylerin nesneye bakışı hakkında, sorular sorulmasına, yorumlar yapılmasına olanak tanımıştır.

Doğu Akdeniz’de Bir Dağ Tanrısı: Kassios

Mustafa Hamdi Sayar

Doğu Akdeniz Bölgesinde eskiçağ boyunca çeşitli nitelikte adakların sunulmuş olduğu dağ tanrıları arasında bulunan Kassios’un en önemli tapınım merkezi Levante sahilinde Cebel al Akra ya da Kel Dağ olarak adlandırılan dağın zirvesinde bulunmaktadır. Konumu ve etkileyici görünümü nedeniyle bu dağ çağlar boyunca birçok inancın kutsal alanı olarak saygı duyulan ve korkulan bir yer olmuştur. Eskiçağ insanların inancına göre tanrılar gökten bu dağa inmekteydiler. Ugarit bölgesinde yaşayanlar bu dağa Şafon veya Şapon ismini vermekteydiler. Ugarit bölgesinde bulunmuş olan Akkadça tabletler üzerinde dağın adı Hazzi olarak yazılmıştır. M. Ö. 2. ve 1. yy. da Hazzi isminin Kassion’a dönüştüğü görülmektedir. Ugarit bölgesinde yaşayanların inancına göre bu dağın zirvesinde tanrı Baal’in sarayı bulunmaktaydı. Bu saray tüm sanatların tanrısal ustası Kotar tarafından inşa edilmişti. Baal orada tüm tanrıların kralı olarak oturmaktadır. Yeraltından geldiğine inanılan Mot tarafından öldürülen Baal kızkardeşi Anat tarafından orada defnedilmektedir. Bu dağ tanrısı Baal Şapon olarak tanınmaktadır. Ugarit’in çöküşünden sonra Finike’liler tarafından Baal Sameme adıyla onurlandırılan bu tanrıya M.Ö. 7. yy. dan başlayarak deniz yolculuğunun da koruyucusu olarak tapınımda bulunulan bu tanrıya Zeus Kassios olarak yapılan sunularda hava ve bereket tanrısı olduğu belirtilmektedir. Bölgedeki diğer bir inanışa göre dağların kendilerine ait olduklarına inanan devlerden biri bu dağın tepesinde oturmaktaydı ve adı da Kassion idi. Bazı görüşlere göre M.Ö. 4. yy. dan başlayarak Doğu Akdenizin bazı bölgelerinde Adad’ın yerine bu tanrıya tapınımda bulunulmaya başlanmıştır. Bu bildiri kapsamında Kassion Dağı ve burada eskiçağda tapınım gören tanrılar hakkında bilgi verilirken bu tanrıların bölgedeki eskiçağ insanları tarafından nasıl algılandıkları üzerinde durulacaktır.

Roma Pantheonu'nda Dış Etkiler: Eski Yunan Tanrılarının Romalılaşması

Özgür Turak

Küçük bir köyden Akdeniz havzası ve ötesinde hakimiyet kuran Romalıların dini sistemi kendine özgüdür. Dini sistem, Pax Deorum (tanrılarının huzurunu sağlama) ilkesi üzerine kuruludur. Politeist yapıda olan pantheon, yerel kültürlerin ve yabancı kültürlerin özelliklerinin sentezidir. Roma dininde predeist bir evreden sonra Latin kökenlerini yansıtan aile dini olgusu yerleşmiştir. Bu evreyi, aile dininin resmileştirilmesi ve böylelikle devlet dininin oluşturulması takip eder. Devlet dini olarak adlandırılan yapı içine imparatorluk döneminde, tanrısallaştırma olgusunun hâkim olması ile imparatorluk kültürü de dahil olmuştur. Roma Pantheonu'na artık birer tanrı olarak imparatorlar yani ölümlüler de dahil olmuştur. Roma Pantheon'u yerel halklar, Etrüsk ve Eski Yunan kültürlerinin büyük etkisi vardır. Bu çalışma da söz konusu kültürlerden Eski Yunan kültürünün etkisine odaklanılmıştır. Roma inanç sistemine, ticaret ve askeri faaliyetler sonucunda, aracı yerel kültürler vasıtasıyla eski Yunan tanrılarının girdiği görülmektedir. Bu tanrılar, Roma'ya Güney İtalya ve Sicilya'daki Yunan kolonileri aracılığıyla girmiştir. Bu koloniler içinde Cumae ön plana çıkmıştır. Bunun sebebi kentin Apollon'a bağlı olan Sibyl kahinlerine ve onların kitaplarına ev sahipliği yapmasıdır. Romalılar, savaş ve doğal felaketlere çare bulmak için bu kahinlere ve kitaplarına danışmış, onlardan aldıkları cevaplara göre Eski Yunan tanrılarına başvurmuş ve yeni kültler kurmuştur. Zamanla Eski Yunan Pantheonunun önde gelen tanrıları Zeus, Iuppiter'e; Hera, Iuno'ya; Aphrodite, Venus'e; Artemis, Diana'ya, Demeter, Ceres'e; Athena, Minerva'ya, Hermes, Mercurius'a; Ares, Mars'a; Hestia, Vesta'ya; Poseidon, Neptunus'a dönüşmüştür. Eski Yunan tanrılarının Roma inanç sistemine geçişi bazı örneklerde (Kybele, Asklepios gibi) doğrudan, bazı örneklerde ise aracı kültürler vasıtasıyla, belli başlı özelliklerini değiştirerek ya da Roma inançları ile biçimlenerek olmuştur. Bu geçiş, tanrı asimilasyonu, adaptasyonu ya da bir başka deyişle synkretizm yoluyla ağırlıklı olarak MÖ 7. yüzyılda başlamış ve Krallık ile Cumhuriyet dönemleri boyunca devam etmiştir.

Antik Dönem Heykellerinin Sergilenmesi: Sergileme ve Müzecilik Tarihi Açısından Genel Bir Değerlendirme

Nihal Köseoğlu

Antik Dönem heykellerinin sergilenme konuları açısından incelenmelerinin sebebi, biçimsel özelliklerinden ya da işçiliklerinden bağımsız olarak yerleştirildikleri konuma göre insanlar tarafından onlara atfedilen değeri anlamaktır. Bu süreci incelemenin bir diğer amacı, başlangıçta büyük manevi önem atfedilen heykellerin hangi aşamalardan geçip koleksiyonlara ve müzelere dahil olduğunu görmektir. Yunan Arkaik Dönemi'nde heykeller kült, kahramanlık ve kişisel temsil/otorite bağlamında çoğunlukla kutsal alanlar, kent meydanları ve nekropolislerde sergilenmektedir. Bu alanlar içinde en serbest sergileme stiline sahip olan grup, kişisel temsil ve maddi varlıkla doğrudan ilişkili olan nekropolis'lerdir. Klasik Dönem'de heykel sanatı teknik ve estetik açıdan oldukça gelişmiş olsa da sergileme alanları konusunda geleneksel tavır devam etmektedir. Hellenistik Dönem'in sinkretik doğası ve hükümdar kültürü ile özellikle kült heykellerinin sergilenişinde yenilikler görülmeye başlanır ve heykeller bilindik anlamlarının ve sergilenme şekillerinin dışında salt birer sanat eseri ve dekorasyon nesnesi olarak da ele alınmaya başlarlar. Yunan heykeliyle tanışmadan önce köklü bir portrecilik geleneğine sahip olan ancak kült heykelleri basit pişmiş toprak figürler olan Romalılar, Yunan heykeline büyük ilgi duymuş ve bu ilgiyi hem yağmacılığa, hem de yoğun bir kopya heykel üretimine ve koleksiyonculuğa dönüştürmüşlerdir. Roma evlerinde heykeller hem maddi zenginliğin, hem de eğitim ve zevk sahibi olunduğunun bir göstergesidir. Heykeller aynı zamanda hamamların, forumların, çeşme yapılarının, sütunlu caddelerin ayrılmaz parçalarıdır. İmparator kültürü haricindeki kült heykellerinin kutsal anlamı MS 1. yüzyıldan itibaren zaman içinde giderek azalsa da, MS 392'den sonra pagan dinlerin yasaklanması ile Hristiyanlığa yönelik tehditler olarak kabul edilirler. Ancak kutsal bağlamlarından sıyrıldıkları sürece Roma kentlerinin ayrılmaz birer parçası olmaya devam ederler. Bazı heykeller ise özel veya yarı özel koleksiyonlar aracılığıyla Geç Antik Dönem boyunca varlıklarını sürdürür. Orta Çağ'a gelindiğinde hemen hemen bütün bronz heykeller eritilmiş; mermer heykellerin önemli bir kısmı ise kireç ocaklarında eritilmiştir. Rönesans'ın Roma'da başlamasında antik mirasın payı büyüktür. 15. yüzyılda Papalar sistematik olarak eski heykelleri toplamaya başlarlar. Rönesans'ın Avrupa'ya verdiği ilhamla eski heykelleri toplamak tüm kıtaya yayılan bir rekabet haline gelir ve Akdeniz çevresindeki antik kentler yağmalanmaya başlanır. Antik heykeller aydınlanma hareketi için de sembol haline gelirler. Dünyanın dört bir yanından toplanan her

türlü nesne ile büyük birer merak kabinesini andıran ilk müzeler için önemli dekorasyon ve itibar nesnelere olurlar.

Daskyleion Kazı Çalışmaları 2018

Sedef Çokay Kepçe

Bugün Manyas Gölü kıyısında modern Ergili Köyü'ne lokalize edilen Daskyleion, Eski Anadolu'da Hellespontine Phrygia'yı ve muhtemelen Bithynia, Paphlagonia, Phrygia ve Kapadokya'yı kontrol eden bir Pers satraplığının başkenti olarak hizmet veren bir yerleşim yeridir. Yerleşmenin en önemli özelliklerinden biri, çok kültürlü olmasıdır (Phryg, Mys, Lidya, Pers ve Yunan). Son yıllarda yapılan kazılarla, farklı etnik grupların bir arada ve barış içinde yaşadıkları anlaşılmıştır.

Yerleşmede 2018 yılı kazı çalışmaları kazı çalışmaları, akropoliste, akropolisi çevreleyen glaciste ve ayrıca Tümülüslerde gerçekleştirilmiştir. Bunların yanı sıra taş ve keramik buluntular ile arkeobotanik araştırmalar da sürdürülmüştür.

Önceki yıllarda yapılan kazılarda, Akropoliste yer alan “üç odalı bina” adı verilen karmaşık bir yapının bir elitin ikametgahı olabileceği öne sürülmüştür. Bina, arkeolojik verilere göre, Akhaimenid Dönemin başında bir Lidya binasının üstüne inşa edilmiştir.

2009 yılında kazılmaya başlanan söz konusu mekanın “C” kodlu odasında sürdürülen bu yılki çalışmalarla, mekân kazısı tamamlanmış, böylece evreler saptanabilmiştir.

Akropolisi çevreleyen glaciste gerçekleştirilen çalışmalar, glacisi genişletmek, daha tanımlanabilir olmasını sağlamak ve kente girişi sağlayan Hellenistik Dönem'e tarihlenen yol ile bağlantısını görebilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Önceki yıllarda Tümülüslerden birinde yapılan jeofizik ölçümlerde bir dromos ve mezar odası saptanmıştı. Bu yıl söz konusu tespit üzerine tümülüste bir kazı çalışması gerçekleştirilmiştir.

Arazide gerçekleştirilen bu çalışmaların yanı sıra, C mekânından çıkarılarak, biriktirilen topraklarda tohum yüzdürme çalışmalarına devam edilmiştir. Keramik ve metal malzemeler ile Bandırma Müzesi'nde yer alan taş eserler üzerindeki çalışmalar sürdürülmüştür.

İzmir İli Nif Dağı Kazısı – 2018

Müjde Peker

Nif (Kemalpaşa) Dağı, İzmir (Smyrna) körfezinin doğusunda, Bornova, Buca, Kemalpaşa ve Torbalı ilçelerinin ortak sınırında yer alır. Prof. Dr. Elif Tül Tulunay başkanlığında Nif Dağı'nda yapılan yüzey araştırmaları (2004-2005) ile Karamattepe, Ballıcaoluk, Dağkızılca ve Başpınar mevkiilerinde yapılan arkeolojik kazılarla (2006-2018), M.Ö. 8. yüzyıldan M.S. 14. yüzyıla uzanan, farklı dönemlere ait yapılar ve buluntular ortaya çıkarılmıştır.

Nif Dağı Kazı alanlarımızda 2018 yılında, Karamattepe'de güneydoğudaki duvar çevresinde ve jeofizik araştırmalara göre belirlenen açmalarda çalışılmıştır. Ballıcaoluk'taki kazı, Hellenistik Dönem konut mekanlarında devam etmiştir. Dağkızılca'daki nekropoliste kamulaştırılan alanlarda jeofizik araştırmalar ve bunların sonucuna göre kazılar yapılmıştır. Başpınar'daki Laskarisler Dönemi kilisesi, tek apsisli (dıştan köşeli içten yuvarlak) büyük kilise ve güneydeki küçük şapel içi ve çevresinde temizlik yapılarak yapıyı korumak için kullanılan jeotekstiller yenilenmiştir. Arazi çalışmaları yanı sıra Nif Dağı Kazı Evi laboratuvarımızda küçük buluntuların koruma-onarımı gerçekleştirilmiş, keramik çizim ve tasnifi yapılmış, metal üretimiyle ilişkili buluntular değerlendirilmiş, insan ve hayvan kemiklerinin incelenmesi sürdürülmüştür. Kazı ekibimizdeki uzmanlar tarafından kazı verilerinin ArcGIS'e aktarılması ve istatistik yöntemleri kullanılarak ele alınmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır.

<http://www.nifolympus.com>

<http://nif.edebiyat.istanbul.edu.tr>

Daskyleion’da Bulunan Açık Kaplar

Büşra Atalar Yeter

“Daskyleion’da Bulunan Açık Kaplar” konulu yüksek lisans tez çalışması, bugünkü Manyas Gölü’nün güneydoğusunda konumlanmış, Hisarteppe üzerinde yer alan Daskyleion İlkçağ kentinde yapılan çalışmalar sonucunda ele geçen açık formlu kapların bir araya getirilerek sentezlenmesinden oluşmaktadır.

Yayınlanan tüm eserler üzerinden yapılan çalışmada, kentin Geometrik Dönem’den Bizans Dönemi içlerine kadar oldukça geniş bir zaman aralığında yer alan, gerek ithal gerek yerel üretim, açık formlu kapların tipolojik ayrımlarının yapılarak, formların süreç içerisindeki geçirmiş oldukları değişim, gözlemlenen artış ve azalış oranları istatistiksel olarak ele alınmıştır.

Bu çalışma ile Daskyleion’un bünyesinde barındırdığı çeşitli etnik yapıya sahip halkların değişen ihtiyaçları, yerleşimin konumu itibariyle kültürel temas noktası oluşu, yanı sıra ticari ve teknolojik aktarımların formlar üzerinde yarattığı değişim-gelişim grafiği ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

**Hitit Kralı I. Hattuşili'nin Yıllıklarına Ait (CTH 4) Akkadça ve Hititçe
Nüshaların Karşılaştırmalı Değerlendirmesi ve Metnin Kayıp Eski Hitit Arketipi
Üzerine Düşünceler**

Metin Oral

Hitit Kralı I. Hattuşili'nin (MÖ 1650-1620), krallığının seçilmiş beş yılı içinde Anadolu ve Kuzey Suriye çevresindeki diğer krallıklara karşı kazandığı zaferleri konu alan ve "I. Hattuşili'nin Yıllıkları", "I. Hattuşili'nin Otobiyografisi" veya "I. Hattuşili'nin İcraatı" isimleriyle de bilinen CTH 4 metin grubu, Hitit literatüründe peşnatar- "erkekçe icraat"; Hititoloji biliminde ise "yıllık / annal" veya "icraat" olarak adlandırılır. Ağırlıklı olarak yöneticilerin askeri başarılarının, bu başarılardan elde edilen ganimetler ve tutsaklar gibi bilgilerle birlikte "bir sonraki yıl" formülü kullanılarak yıllık formatında aktarıldığı metin türleri arasında, arketipi MÖ 18. Yüzyıla ait olan Anitta Metninden (CTH 1) sonra gelen en eski ikinci örnektir. Her biri Hitit İmparatorluk Dönemi içinde yaklaşık MÖ 13. Yüzyılda yazılmış ve biri Akkadça yedisi Hititçe olmak üzere toplamda sekiz nüshadan oluşan metin, Eski Hitit Dönemi'nde Anadolu ve Kuzey Suriye'nin tarihi ve tarihi coğrafyasının yanı sıra periferik Akkadça ve Hitit tarih yazıcılığı üzerine yapılan araştırmalarda önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Metnin Hititçe versiyonunda okunan "ve bu altından heykelimi yapt(ırd)ım" ve Akkadça versiyonundaki karşılığı "ve altından bir heykel yapt(ırd)ım" ifadesinden bu metnin arketipinin, tam olarak metinde anlatılan olayların gerçekleştiği MÖ 17. Yüzyılın ikinci yarısında yapılmış altından bir heykelin üzerinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Ancak bu arketipin hangi dilde yazıldığı, MÖ 13. Yüzyıla tarihli mevcut nüshalarına ait hangi dildeki versiyonun bu arketipe daha yakın olduğu ve bu nüshaların nasıl bir aktarım sürecinden geçerek MÖ 13. Yüzyıla kadar ulaştığı soruları, Hititoloji biliminde önemli bir tartışma konusu yaratmıştır. Çalışmamız, İstanbul Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalında yürütülmekte olan "Hitit Kralı I. Hattuşili'nin Akkadça-Hititçe İkidilli Yıllık (CTH 4) ve Vasiyetname (CTH 6) Metinlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezi kapsamında CTH 4 metninin Akkadça ve Hititçe versiyonlarının birbirleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınmasını ve her iki versiyonun birbirleriyle olan benzerlikleri ve ayrılan yönleri ile birlikte bu versiyonlarda gözlemlenen katip hataları, vokabüler tercihi, ünük ifadeler gibi özelliklerin incelenmesini ve söz konusu metnin Eski Hitit Dönemine ait arketipi üzerine edinilen izlenimlerin ve ipuçlarının değerlendirilmesini konu almaktadır.

Hitit Devleti'nde Diplomatik Evlilikler

İrem Şükran Nogay

Ön Asya'da yapılan siyasi evlilikler dönemin uluslararası politik hayatına etki eden önemli araçlardan biridir. Siyasi ilişki içerisinde olan hanedanlar arası evlilikler sayesinde ülkeler arasında kurulan ittifaklar, ilişkilerin olumlu yönde gelişmesi sağlanır. Bu duruma monarşi ile yönetilen devletlerde sıklıkla rastlanılır. Örneğin Hitit Kralı I. Şuppiluliuma'nın Babilli Prenses ile evlenmesi ya da Arzawa Prensesi'nin, Firavun III. Amenhotep ile evlenmesi bu duruma örnek gösterilebilir. Başarılı bir evlilik, ülke üzerinde hâkimiyet kurulmasında savaş kadar önemlidir, hatta diplomatik ilişkilerin olumlu yönde gelişmesi için oldukça önemli bir araçtır. Ayrıca devletler arasında yapılan mektuplaşmalar ve hediye değiş tokuşu da krallıklar arasındaki siyasi hayatın renklenmesinde etkin bir yeri vardır. Böylece kralların diğer ülkelerin yerel ürünlerine ulaşması kolaylaşır.

Hititler; Mısır Devleti, Babil Devleti gibi sadece dönemin büyük güçleri ile değil, Şeha Nehri Ülkesi, Amurru Ülkesi, Mittani Ülkesi gibi vassal krallıklar olarak tabir edilen krallıklar ile diplomatik evlilikler yapmışlardır. Diplomatik evliliklerin, Hititlerin çağdaşları olan büyük güçler ve küçük krallıklara olan etkilerinin ayrıntılı bir şekilde ele alınacağı bildiride, özellikle çivi yazılı belgelerden örnekler verilecektir.

Hitit Majik Ritüellerinin ve İnkantasyonların İşlevleri

Fatma Kaynar

Büyü insanlık tarihi içinde en eski dönemlerden beri kullanılan bir uygulamadır. Doğaya ait kanunlara dair bilgilerin ve bilimsel bilginin eksik olduğu bu dönemlerde ortaya çıkan olağan dışı durumlar doğaüstü güçlerle açıklanmış ve çözüm için yine aynı yola başvurulmuştur. İnsanoğlu karşılaştığı olumsuz durumlarda, doğaya boyun eğmeyerek kontrol altına alma çalışması ve çözüm arayışına gitmelerinin bilime giden yolda ilk adım olduğu düşünülmektedir.

Hitit majik ritüellerine baktığımızda en belirgin özelliği farklı kültürlerden aldıkları öğeleri toplayarak bunları geliştirip harmanlamasıdır. Anadolu'daki bu bilgi birikiminin prehistorik çağlara dayandığı, o dönemden itibaren edinilen deneyimlerin bir sonucu olduğu düşünülür. Hitit majik ritüel korpusu ele alındığında pek çok farklı duruma karşı majik ritüel icra edildiği görülmektedir. Bunlar arasında salgın hastalıklara ve kişisel hastalıklara, bir takım psikolojik bozukluklara (kabuslar, depresyon gibi) karşı yapılan ritüeller de yer almaktadır. Hastalıklara karşı yapılan eylemler günümüz modern tıbbıyla karşılaştırılamasa bile Hititlerin, hastalığa bakış açısını göstermesi açısından önemlidir. Tüm bunların yanında telkin edici ve sakinleştirici etkisi nedeniyle psikoterapinin ilk örneklerinden olduğu düşünülmektedir. Özellikle işin bu boyutunda dilin kullanımı önemli bir rol oynamaktadır. Majik ritüeller sembolik eylemlerden ve rezitasyonlardan oluşmaktadır. Bu rezitasyonlar; inkantasyon, dua, mitolojik anlatım gibi farklı karakterde olabilirler ve yapılan büyüsel eyleme eşlik ederler. Bunlar uygulanan duruma göre tanrıyla iletişim kurmak, kişiyi rahatlatmak ya da ikna etmek gibi amaçlarla kullanılmaktaydılar.

Sembolik eylemler ve rezitasyonlardan oluşan majik ritüeller kişiyi rahatlatma, iyileşeceğine inandırma özelliğiyle günümüz plasebo etkisine benzer bir özellik içermektedir. Bu bildiride hastalık ve psikolojik rahatsızlıklara karşı icra edilen ritüeller ile doğum ritüelleri ele alınarak ve genel olarak ritüellerde dilin kullanımına değinilerek Hitit majik ritüellerinin genel işlev ve karakteristiği üzerine tartışılacaktır.

Boğazköy-Hattusa Kazısı 2018 ve Hitit Başkentini Topografyası

Metin Alparıslan, Andreas Schachner

Aralıklı da olsa Hitit başkenti Boğazköy-Hattusa Kazıları yüz yılı aşkındır devam etmektedir. 2018 yılı kazı çalışmalarımız kentin kuzey bölümünde yer alan ve Mihraplıkaya olarak tanımlanan mevkiin bulunduğu platoda devam etmiştir. Burada ortaya çıkarılan mimari ile küçük buluntular Asur Ticaret Kolonileri Çağı, Hitit ile Roma Dönemlerine aittir. 2018 yılında Büyükkale'nin sur duvarlarının ortaya çıkarılması için ise ayrı bir çalışma başlatılmıştır. Kazı çalışmaları dışında gerek kent içinde gerek Yazılıkaya mevkiinde üç boyutlu taramalar sürdürülmüştür. Bildirimizde ayrıca 2018 yılında başlatmış olduğumuz ve 'Hattusa'nın Topografyasını' konu alan projemiz de tanıtılacaktır.

Politik Bir Eleman Olarak (H)İšuwa Bayramı

Meltem Doğan-Alparslan

Hitit dininin farklı etnik kökenlere mensup pek çok unsurdan oluştuğu, Hattice, Hurrice, Sümerce, Luwice tanrı adları ve farklı etnik gruplara ait toplumların yaşadığı farklı kentlerde kutladıkları bayramlar ile açıkça görülebilir. “Bin Tanrılı” Hititlerin, yılın ve mevsimlerin belli dönemlerinde bu tanrılar için düzenledikleri çeşitli bayramlara ait tabletlerin sayısı, günümüze ulaşan Hitit çivi yazılı tablet repertuarı içerisindeki oranı, sayıca dikkat çekecek kadar fazladır.

Hišuwa Bayramı adını, Hurri dilinde hišuwa-/išuwa- kelimesinden alır. Bu kelime ritüel içinde tapınım gören Tanrı İšuwa/Ešue'nin Kartalı ile bağlantılı olabilir ve Ešue=Ešüwa=İšuwa=Hišuwa eşitliği yapılmaktadır. Hišuwa Bayramı birkaç kez tekrar ettiğim üzere Hurri kültürü ile ilişkili ve Kizzuwatna kökenli bir bayramdır. Ancak, sanılanın tersine bayram metninde, İšuwa yer adı ile bir ilişkisi olduğuna dair hiçbir filolojik ipucu yoktur.

Hangi mevsimde kutlandığı bilinmeyen Hišuwa Bayramı, 8 gün sürmekte ve bu 8 günün anlatıldığı toplam 13 tablet bulunmaktadır. Bu tabletlerin birden fazla kopyasının olması ve tabletlerin hiçbir zaman bir bütün olarak yani tüm olarak ele geçememesi, dolayısıyla fragmanlar, yani tablet parçaları halinde pek çok parçası olması nedeniyle Hišuwa bayramına ait onlarca tablet ve tablet parçasından bahsetmek gerekir.

Bildiri çerçevesi içinde söz konusu bayramın MÖ 13. yüzyıl Hitit Hanedanlığı için nasıl bir politik rol üstlendiği, Hitit çiviyazılı metinlerden verilecek örneklerle ele alınacaktır.

MÖ İkinci Binyılda Tatarlı Höyük'ün Adı

Tolga Pelvanoğlu

Tatarlı Höyük, Adana'nın Ceyhan İlçesi'nin 35 km doğusundaki Mustafabeyli Beldesi'nin 5 km kuzeyinde bulunan Tatarlı Köyü'nün girişinde yer alır. Tatarlı Höyük yaklaşık 300x180 metre boyutlarında ve 37 metre yüksekliğinde olup Çukurova bölgesinde yer alan en büyük höyüklerden birtanesidir ve Çukurova Arkeolojisi için oldukça önemlidir. Tatarlı Höyük'te 2007 yılından beri sistematik kazılar devam etmektedir. Höyük'te yapılan kazılar sonucunda Neolitik dönemden Hellenistik döneme kadar yerleşimin olduğu, özellikle Erken Bronz, Orta Bronz ve Geç Bronz çağına ait zengin maddi buluntular ve önemli mimari yapılar tespit edilmiştir . Tatarlı Höyük'te yapılan kazılardan çıkacak sonuç Hititoloji'nin önemli sorunlarından biri olan Hitit Tarihi Coğrafyası için oldukça önemlidir. Yapılacak olan bu çalışmada yazılı belgelerden yola çıkılarak Tatarlı Höyüğün hangi Hitit kenti ile eşitlenebileceği konusunda dikkat çekilecektir.

Anadolu Hiyeroglif Yazılı alışmalar Üzerine Bazı Notlar (2019)

Hasan Peker

Bu sunumda İ Batı Anadolu'dan Güney Doğu Anadolu'ya son dönem Anadolu Hiyeroglif Yazılı buluntular tanıtılacak ve yorumlanacaktır. Ayrıca 2018 yılı toplantısında sunulan, yakın zamanda ısrarla Türkçe'ye de çevrilerek dağıtıma sokulan (Eberhard Zangger & Fred Woudhuizen), gerçekliği-varlığı sorgulanmadan, bilimsel tartışmalara konu edilmek üzere daha önce İngilizce ön yayını yapılan Anadolu Hiyeroglif Yazısı ve Luvice sahasında bilgilerimizdeki eksikliklerden kaynaklanan hatalarla dolu olan 'Beyköy Kopyası' hatırlatılacaktır. Hitit-Luvi çalışmalarının uzmanı olduğunu düşünen ve onları destekleyenlere bu büyük sahtekarlığın yaygınlaşmasına ve disiplinin güvenilirliğine gölge düşürmelerine karşı basit bir bilimsel savunma tekrar özetlenecektir.

Eski Van Şehri, Kalesi ve Höyüğü Kazıları 2018 Yılı Çalışmaları

Erkan Konyar

2010 yılından itibaren sürdürülen kazı çalışmaları 2018 yılında da höyük ve sitadel alanında sürdürülmüştür. 2018 yılı kazı sezonunda toplam 7 açmada çalışılmış ve bu açmalarda Orta Çağ, Post-Urartu/Geç Demir Çağ ve Urartu dönemlerine ilişkin detaylar açığa çıkarılmıştır. Çalışılan açmalarda Orta Çağ'a ait toplam 70 bireye ait mezar kaldırılmış, yine bu alanlarda 86 adet dağınık iskelet parçalarına rastlanmıştır. Özellikle M24 ve N24 nolu açmalarda ise Post-Urartu/Geç Demir Çağ ve Urartu dönemleri belgelenmiştir. Söz konusu açmalara yayılmış biçimde Post-Urartu dönemini temsil eden ve mekan dışı zemin olarak kullanıldığını düşündüğümüz geniş bir taban dikkat çeker. Bu tabanın hemen altında ise erken evre olarak tanımlayabileceğimiz yoğun derz izlerinden oluşan bir başka taban bulunmaktadır. M24 ve N24 açmalarının doğusundan başlayarak derz izlerine sahip bu taban da kaldırılarak daha altta bulunan Urartu yapı katına ait dolguya ulaşılmıştır.

M25 ve N25 açmalarında geçen yıl ortaya çıkardığımız Erken Urartu Yapı Katına ait sütunlu salon ve bağlantılı odaların batısındaki açmaları oluşturan M24 ve N24 açmalarında kuzey-güney hattında birbirine geçişleri bulunan 3 yeni Urartu mekanı daha bu yıl açığa çıkarılmıştır. En güneyde 5.50x3.60 metre ölçülerindeki 1 numaralı odanın kuzey duvarında bulunan kapı vasıtasıyla 2 numaralı odaya geçilmektedir. İçerisinde bir ocak bulunan 3.20x3.70 metre ölçülerindeki 2 numaralı bu odanın kuzey duvarındaki kapı geçişiyle 6x3.70 metre ölçülerindeki 3 numaralı odaya ulaşılmaktadır. 3 numaralı bu odada herhangi bir tandır veya ocağın bulunmayışı ve oda içerisine dağılmış halde bulunan yoğun Urartu çanak çömlek ve pithos parçaları bu odanın depo odası olabileceğini göstermektedir. Bu odaların zeminleri mıcır dolgu üzerine toprak taban biçimindedir. Bu durum höyük genelinde Erken Urartu yapı katında karşımıza çıkan genel bir uygulamadır.

Yer yer Urartu dolgusunu keserek yapılan Geç Demir Çağ hoker gömüleri ise dikkat çekmektedir. Bu yıl toplamda 3 yeni hoker gömü daha tespit edilmiş olup bunlardan 2 numaralı Urartu odasının doğu duvarını kesen yarı hoker gömü buluntu ve takılarının zenginliği açısından önemlidir.

İÜ Yenikapı Batıkları Projesi 2018-2019 Yılı Çalışmaları

*Ufuk Kocabaş, Işıl Özsait Kocabaş, Namık Kılıç, Evren Türkmenoğlu, Taner Güler,
Gökçe Gökay Kılıç, Hakan Kahraman*

2004-2013 yılları arasında İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü tarafından Marmaray ve Metro projeleri kapsamında inşa edilen Yenikapı aktarma istasyonu şantiyesinde gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda bulunan Bizans dönemine ait 27 batık üzerindeki belgeleme ve konservasyon çalışmaları İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü ile İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Taşınabilir Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü (TKVKO), Sualtı Kültür Kalıntılarını Koruma Anabilim Dalı arasında imzalanan protokole uygun olarak 2018-19 proje döneminde aralıksız olarak devam etmiştir. İstanbul Üniversitesi Yenikapı Batıkları Projesi Uygulama ve Araştırma Laboratuvarı ve Edebiyat Fakültesi Gemi Konservasyon ve Rekonstrüksiyonu Laboratuvarlarında gerçekleştirilen çalışmalar, Sualtı Kültür Kalıntıları Anabilim Dalı öğretim üyeleri ve TKVKO bölümü stajyer öğrencilerin katılımıyla yürütülmüştür. 2018-2019 Proje döneminde çalışmalar aşağıda verilen başlıklar altında yoğunlaşmıştır:

- 1. Kazı Sonrası Belgeleme:** Kazı sonrası belgeleme çalışmaları; batıklara ait ahşap elemanların *digitizer* ile belgelenecek incelenmesi, detay fotoğraflarının çekilmesi, ahşap elemanların kataloglaması ve dijital rekonstrüksiyon önerilerinin hazırlanması aşamalarından oluşmaktadır. 2018 çalışmaları kapsamında Yenikapı 20 numaralı batığın dijital belgeleme işlemi tamamlanmış, Yenikapı 19 numaralı batığın *digitizer* çizimlerine ise başlanmış olup, çalışma halen devam ettirilmektedir. Batık ahşaplarına arazideki çalışmayı tamamlayıcı, ikinci ve daha detaylı bir fotoğrafla belgeleme çalışması sürdürülmüştür.
- 2. Demir ve Demir Bileşiklerinin Uzaklaştırılması:** Demir ve bileşiklerinin gemi ahşaplarına zarar vermesini önlemek için 2018 yılı içerisinde YK 20 ve YK 21 no.lu batıklardaki ahşaplar üzerinde gemi elemanlarının birleştirilmesinde kullanılan demir çivilerden kaynaklanan korozyon ürünleri ve lekelerin kimyasal ve mekanik olarak temizlikleri gerçekleştirilmiştir.
- 3. Konservasyon**
  - **Polietilen Glikol (PEG) Emdirme:** Ahşaplarda yaşanacak ozmotik çökmeyi önlemek amacıyla düşük konsantrasyonda başlayan PEG emdirme işlemi % 45'e kadar artırılarak devam etmektedir. Bu kapsamda 2018 yılı içerisinde, YK 7, YK

30 ve YK 27 no.lu gemilerde PEG konsantrasyonu % 15'den %20'ye çıkarılmıştır. YK 2'de %30, YK 6'da %28, YK 12 kaplamalarında % 45, YK 3'de % 38 ile emdirme çalışmaları devam etmektedir. 2018 yılı Ekim ayında demir temizliği tamamlanan YK 21 numaralı batık ahşaplarında PEG ile emdirme çalışmalarına %10 konsantrasyon ile başlanmıştır.

- **Dondurarak Kurutma:** Emdirme uygulamasından sonra ahşapların içerisindeki suyun süblimleşme esasına dayanan vakumlu dondurarak kurutma cihazı kullanılarak uzaklaştırılması işlemi uygulanmaktadır. 2018 yılında YK 12 numaralı batığa ait eğrilerin dondurarak kurutma çalışmalarına devam edilmiştir.

- **Havuzların Biyolojik Aktivasyona Karşı İlaçlanması:** Batıkların muhafaza edildiği 52 adet havuzda yıl boyunca düzenli olarak tuz ölçümleri yapılmaktadır. 2018 yılında tüm havuzlarda batık ahşaplarına zarar verebilecek biyolojik aktivasyona karşı "Thor" ticari adıyla üretilen kimyasal malzeme periyodik olarak kullanılarak önlem alınmıştır.

4. **İmalatı Tamamlanan Dondurarak Kurutma Cihazının Hizmete Alınması:** Suya doymuş ahşap konservasyonunda başarılı sonuçları ile bilinen dondurarak kurutma yöntemi projemizde temel koruma yöntemi olarak uygulanmaktadır. Dünyanın en geniş ortaçağ gemi repertuarını oluşturan Yenikapı Batıklarının konservasyonunda kullanılmak üzere imal edilen vakumlu dondurarak kurutma cihazının faydalı boyu 8.5 m, çapı 2.1 m'dir. Cihazın imalatı 2019 yılında tamamlanarak hizmete alınmıştır. Cihaz kapasitesi ve kullandığı teknoloji göz önünde bulundurulduğunda dünyada benzerleri arasında birinci sırayı almaktadır.